

VIŠE OD POLA VEKA TRADICIJE

NAJVEĆI PROIZVOĐAČ SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA U SRBIJI

NAŠA VIZIJA

TEŽIMO DA DOSTIGNEMO PERFORMANSE POSLOVANJA KAKVE IMAJU SAVREMENI EVROPSKI FORMULATERI SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA I DA POVEĆAMO SVOJ IZVOZNI POTENCIJAL

NAŠA MISIJA

ODRŽIV PROIZVODNI PORTFOLIO. Svoj poslovni uspeh gradimo stalnim prilagođavanjem svojih proizvoda zahtevima i potrebama korisnika, kao i standardima i zakonskim propisima koji određuju savremenu proizvodnju, promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

SAVREMENA TEHNOLOGIJA. Visok kvalitet naših proizvoda i njihovu usklađenost sa zahtevima koji se odnose na očuvanje životne sredine i uspostavljanje optimalnih radnih uslova u procesima proizvodnje, obezbeđujemo razvojem i primenom savremenih tehnologija formulisanja.

ODGOVORNO POSLOVANJE. Poslovnu politiku zasnivamo na odgovornosti prema poljoprivrednim proizvođačima i poslovnim partnerima, ali pre svega prema zajednici u kojoj živimo, životnoj sredini i stanovništvu koje dolazi u dodir sa našim proizvodima.

Hronološki opis razvoja firme

1955. U pogonu preduzeća GALENIKA proizveden prvi preparat za zaštitu bilja - Monosan
1965. Prvi izvoz na inostrano tržište (1.000 tona Tritox-a, insekticid u obliku praha, na rusko tržište)
1966. Proizvodnja, koja se odvijala na lokaciji FEMOS u Novom Beogradu, se seli na današnju lokaciju na Batajničkom drumu b.b. u Zemunu
- 70-ih godina Integracija sa "Sanohemijom" iz Obrenovca
- od 1980. RO AGROHEMIJA u sastavu SOUR-a GALENIKA
- od 1991. Deoničarsko društvo u sastavu GALENIKA HOLDING
- od 1997. Društveno preduzeće GALENIKA-FITOFARMACIJA
- od 1999. Akcionarsko društvo sa 83% privatnog kapitala i preko 1900 akcionara
2001. Bitna godina u poslovanju sa tri važna obeležja:
- Prva trgovina akcijama Galenika Fitofarmacija a.d. na Beogradskoj berzi
- Početak intenzivnih investicionih aktivnosti
- Ukрупnjavanje vlasništva
2004. Sertifikovan sistem menadžmenta kvalitetom u skladu sa ISO 9001:2000
Izvršena homogenizacija akcija
Ukupne investicije u vrednosti od 2.4 miliona €
2005. Izvršena nova emisija akcija iz raspodele dobiti za 2004. godinu, tako da je akcijski kapital uvećan za 89%
Promenjen metod trgovanja akcijama na berzi u kontinuirani metod
2007. Najveći obim trgovanja akcijama od početka trgovanja (oko 10,3 miliona €), kao i najveća vrednost tržišne kapitalizacije na dan 31.12. (60,8 miliona €).
2008. Akreditovana laboratorija za fizičko-hemijska ispitivanja, prema zahtevima standarda SRPS ISO/IEC 17025:2006
Verifikovan proces otplate akcija iz II kruga svojinske transformacije, čime je učešće društvenog kapitala u ukupnom svedeno na 0%
2011. Izvršena zamena (split) akcija, bez promene vrednosti osnovnog kapitala, tako da je svaka postojeća akcija zamenjena dvema novim akcijama, dvostruko niže nominalne vrednosti.
Izvršeno povećanje osnovnog kapitala za 50%, izdavanjem nove emisije akcija.
2012. Promenjen oblik upravljanja Društvom u jednodomno, sa sedmočlanim Odborom direktora.
Sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine, u skladu sa zahtevima ISO 14001:2004.

OSVRT NA 2013. GODINU

Srpsko tržište sredstava za zaštitu bilja je u 2013. godini, prema našim procenama, stagniralo po vrednosti u odnosu na prethodnu godinu. Primetan je trend opšteg snižavanja cena, prvenstveno zbog jake konkurencije inostranih generičkih kompanija. Na osnovu marketinškog istraživanja sprovedenog u pojedinačno najvećem tržišnom segmentu, kukuruzu, procenjujemo da smo zadržali lidersku poziciju i po obimu ukupne prodaje i po pojedinačnom učešću naše robne marke.

Većina ratarskih useva, kao i voćarskih kultura je imala dobar prinos u 2013. godini i u Srbiji i u zemljama u okruženju, što je izazvalo pad cena i tražnje za njima. Većina poljoprivrednih proizvođača nije mogla da ostvari značajnu zaradu, osim onih koji imaju sopstvene skladišne kapacitete, pa imaju mogućnost da čekaju povoljan trenutak za prodaju svoje robe. Imajući u vidu i generalno loše finansijske efekte sezone 2012., očekujemo da će sezona 2014. biti vrlo teška po srpski agrar i da će problem nelikvidnosti i nesolventnosti učesnika na tržištu, naročito onih značajnih, biti jako izražen.

Naša prodaja sredstava za zaštitu bilja na domaćem tržištu u kalendarskoj 2013. je niža za 7% od prodaje u 2012. godini. Međutim, treba imati u vidu da je u decembru 2012. sprovedena akcijska prodaja proizvoda, u visini od 245 miliona dinara, a to su proizvodi koji su mogli da budu primenjeni tek na proleće 2013. godine. U decembru 2013. nismo imali sličnu aktivnost. Gledano po sezonama, prodaja za sezonu 2013. je viša za 4% od prodaje u sezoni 2012. godine.

Prodaja sredstava za zaštitu bilja na domaćem tržištu je daleko niža od planirane (za 24%) prvenstveno zbog izostanka akcijske prodaje u decembru 2013. ali i zbog činjenice da je jaka generička konkurencija dovela do pada cena u svim važnijim segmentima tržišta. Naš cilj u takvim uslovima je bio da održimo profitabilnost, što smo u najvećoj meri i uspeali, na račun obima prodaje. Takođe je važno napomenuti da je u 2013. godini došlo do pada zasejanih površina pod kukuruzom, koji je za nas vrlo važan tržišni segment.

Malina je bila jedna od retkih voćnih kultura koja je imala slab prinos i čija je otkupna i izvozna cena rasla. U 2013. godini smo nastavili saradnju započetu prethodne godine sa hladnjačom van područja opštine Arilje, tako da smo ponovo otkupili značajno veće količine maline od naših uobičajenih. Dinamika naše prodaje je bila takva da je preko 90% roda 2012. prodato tek u prvoj polovini 2013., a oko 50% roda 2013. je prodato do kraja iste godine. Iz tog razloga, hladnjača je u kalendarskoj 2013. godini imala rekordan prihod od 2,5 miliona €.

Na jesen ove godine smo primenili pune agrotehničke mere na 655 ha našeg poljoprivrednog zemljišta i zasnovali ratarsku proizvodnju. Istovremeno smo ugovorili zajedničku ratarsku i semensku proizvodnju na dodatnih 1.097 ha zemljišta sa našim partnerima, tako da u 2014. godini očekujemo značajan prihod po ovom osnovu. U decembru 2013. godine smo kupili 339 ha poljoprivrednog zemljišta na teritoriji opštine Vrbas, koje smo dali u zakup.

Na polju razvoja smo imali intezivne aktivnosti vezane za kompletiranje registracionih dosijea po EU kriterijumima za četiri ranije započeta dosijea, dok je rad na petom dosijeju u početnoj fazi. Sve aktivnosti vezane za EU registracione dosijee se odvijaju u saradnji sa ovlašćenim kućama iz inostranstva. Podnošenje prvog registracionog dosijea na procenu regulatornim vlastima EU se očekuje krajem 2014. godine.

Ukratko, naši poslovni rezultati u 2013. godini su:

- rast prihoda od prodaje za 7% (za 218 miliona dinara, tj. za 1,9 miliona €)
- pad poslovne dobiti za 2% (za 13 miliona dinara, tj. za 121.000 €)
- pad margine poslovne dobiti za jedan procentni poen (sa 24% na 23%)
- rast bruto dobiti pre poreza za 1% (za 5 miliona dinara, tj. za 38.000 €)
- pad neto dobiti za 5% zbog promene poreskih propisa i povećanja obaveze za porez.

Tokom 2013. godine je sprovedena završna faza uspostavljanja sistema menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbednošću na radu u skladu sa zahtevima standarda BSI OHSAS 18001. U decembru je uspešno završena predocena sistema, kao redovni korak u postupku sertifikacije, a konačna sertifikacija sistema je sprovedena u januaru 2014. godine.

ENVIPACK d.o.o. je imao uspešnu godinu u kojoj je značajno unapredio sistem za sakupljanje i zbrinjavanje ambalažnog otpada od sredstava za zaštitu bilja i proširio spektar svojih usluga na ostale vrste otpada (boje, lakovi, lepkovi i sl.). Uspostavljeni sistem pruža mogućnost svim proizvođačima, uvoznicima i distributerima sredstava za zaštitu bilja da ispune zakonske obaveze i izađu u susret svojim kupcima u ispunjenju zahteva za preuzimanje ambalažnog otpada, dok krajnjim korisnicima proizvoda (poljoprivrednicima) pruža konkretno rešenje za odlaganje i zbrinjavanje ambalažnog otpada nastalog nakon pravilne upotrebe preparata. U 2013. godini je zbrinuto 125 tona ambalažnog otpada, od čega je 105 tona ambalaža od sredstava za zaštitu bilja.

SADRŽAJ

1	O NAMA.....	5
	OSNOVNI PODACI.....	5
	PODACI O UPRAVI DRUŠTVA.....	5
	STRUKTURA VLASNIŠTVA.....	6
	IZJAVA O PRIMENI KODEKSA KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA.....	6
	LOKACIJA.....	7
	ORGANIZACIJA.....	8
	KVALIFIKACIONA STRUKTURA ZAPOSLENIH.....	9
	NAŠ LANAC VREDNOSTI.....	10
2	TRŽIŠTE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.....	11
	SVETSKO TRŽIŠTE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.....	11
	DOMAĆE TRŽIŠTE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.....	12
	ZAKONSKA REGULATIVA U OBLASTI REGISTRACIJE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.....	12
3	STRATEGIJA.....	14
	OPŠTA POSLOVNA POLITIKA.....	14
	STRATEGIJSKI PRAVCI.....	14
	UPRAVLJANJE RIZICIMA.....	15
4	POSLOVANJE U 2013. GODINI.....	16
	PRODAJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA.....	16
	PROIZVODNJA I PROIZVODNI PROGRAM.....	17
	RAZVOJNE AKTIVNOSTI.....	17
	INVESTICIONE AKTIVNOSTI.....	18
	ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE.....	18
	POSLOVI SA POVEZANIM LICIMA.....	19
	POSLOVANJE OGRANKA HLADNJAČA.....	20
	POSLOVANJE ENVIPACK D.O.O.....	21
5	FINANSIJSKI REZULTATI U 2013. GODINI.....	22
	OSNOVNI BILANSNI POKAZATELJI.....	22
	RACIO ANALIZA.....	27
6	AKCIJE GALENIKE - FITOFARMACIJE A.D.	28
	STATISTIKA TRGOVANJA AKCIJAMA U POSLEDNJIH PET GODINA.....	28
	POKAZATELJI.....	29
	ISPLAĆENE DIVIDENDE.....	29
7	POSLOVNI PLAN ZA 2014. GODINU.....	30
	PLAN POSLOVNOG REZULTATA.....	30
8	TEKUĆE POSLOVANJE U 2014. GODINI.....	33

1 O NAMA

Osnovni podaci

Naziv Društva:	GALENKA – FITOFARMACIJA a.d., Batajnički drum bb, 11080 Beograd - Zemun
Broj rešenja APR:	BD 307/2005 od 27.01.2005. godine
Matični broj:	7725531
PIB broj:	100001046
Delatnost prema registraciji:	Proizvodnja hemikalija za poljoprivredu, šifra delatnosti 2020
Web site & email:	www.fitofarmacija.rs ; office@fitofarmacija.rs
Podaci o osnovnom kapitalu:	1.755.600.000 dinara na dan 31.12.2013.
Broj izdatih akcija:	1.320.000 (obične); ISIN broj: RSFITOE21521; CFI kod: ESVUFR; BELEX: FITO
Broj sopstvenih akcija:	Društvo ne poseduje sopstvene akcije
Podaci o ograncima:	Ogranak Hladnjača, Stupčevići, opština Arilje, šifra delatnosti 1039 Ostala prerada i konzervisanje voća i povrća
Zavisna društva:	ENVIPACK d.o.o., Beograd, MB 2080115, šifra delatnosti 7022 Konsultantske aktivnosti u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem
Revizorska kuća:	UHY REVIZIJA d.o.o., Beograd, MB 17082175

Podaci o upravi Društva

Članovi Odbora direktora:

Neizvršni direktori: Nedeljko Puhar, predsednik Odbora, vlasnik 6,14% akcija Društva
Mirjana Bogičević, nezavisni direktor
Branislav Medaković
Dušan Mojsilović, vlasnik Agromarketa d.o.o.
Živorad Vojinović, vlasnik 21,56% akcija Društva, vlasnik 75% Mikenda d.o.o.

Izvršni direktori: Dragan Nenadović, generalni direktor, vlasnik 5,72% akcija
Slavica Peković, izvršni direktor za korporativne poslove

Sekretar Društva: Lidija Brkić

Struktura vlasništva

Podaci o strukturi vlasništva se mogu naći na internet stranici Centralnog registra HoV (www.crhov.rs). Struktura vlasništva, u trenutku izrade ovog izveštaja je prikazana u tabelama ispod:

Broj akcionara sa učešćem u kapitalu	Broj lica		Broj akcija		% od uk. emisije	
	domaća	strana	domaća	strana	domaća	strana
od 0% do 5%	1.259	64	532.541	126.642	40,34%	9,59%
od 5% do 10%	2		156.571		11,86%	
od 10% do 25%	2		504.246		38,20%	
Ukupno:	1.327		1.320.000		100%	

Tip lica	Br. akcija	%
Vlasništvo fizičkih lica	703.577	53,30%
Vlasništvo pravnih lica	448.254	33,96%
Zbirni (kastodi) račun	168.169	12,74%
Ukupno:	1.320.000	100%

Redosled prvih deset akcionara po broju akcija i po broju glasova:

Rbr	Akcionar	Br. akcija	%
1.	Vojinović Živorad	284.598	21,56%
2.	Agromarket d.o.o.	219.648	16,64%
3.	Puhar Nedeljko	81.096	6,14%
4.	Nenadović Dragan	75.475	5,72%
5.	Unicredit bank Srbija a.d. - kastodi račun	64.500	4,89%
6.	Mikend doo	50.277	3,81%
7.	Terra capital cayman	41.372	3,13%
8.	Herma investments co., ltd.	40.061	3,03%
9.	Komp. Dunav osiguranje a.d.o.	35.853	2,72%
10.	Raiffeisenbank ad Beograd - kastodi račun	31.455	2,38%
	Ukupno:	924.335	70,03%

Izjava o primeni kodeksa korporativnog upravljanja

Društvo primenjuje sopstveni Kodeks korporativnog upravljanja, koji je objavljen na internet stranici Društva, u delu *Za investitore / Korporativno upravljanje / Opšta akta Društva*.

Sopstvenim Kodeksom korporativnog upravljanja Društvo je uspostavilo principe korporativne prakse i organizacione kulture, u skladu sa kojima se ponašaju nosioci korporativnog upravljanja u Društvu. Principi se naročito odnose na pitanja javnosti i transparentnosti poslovanja Društva, ostvarenja prava akcionara, okvira i načina delovanja nosilaca korporativnog upravljanja u Društvu i kontrole njihovog rada.

Cilj Kodeksa je promovisanje dobrih poslovnih običaja u domenu korporativnog upravljanja, koji treba da obezbede efektivan sistem kontrole nad poslovanjem Društva, kao i jačanje poverenja akcionara i investitora u Društvo, a sve u cilju obezbeđenja dugoročnog poslovnog razvoja Društva.

Tokom 2013. godine u primeni Kodeksa korporativnog upravljanja Društva nije bilo bitnih odstupanja od utvrđenih principa.

Lokacija

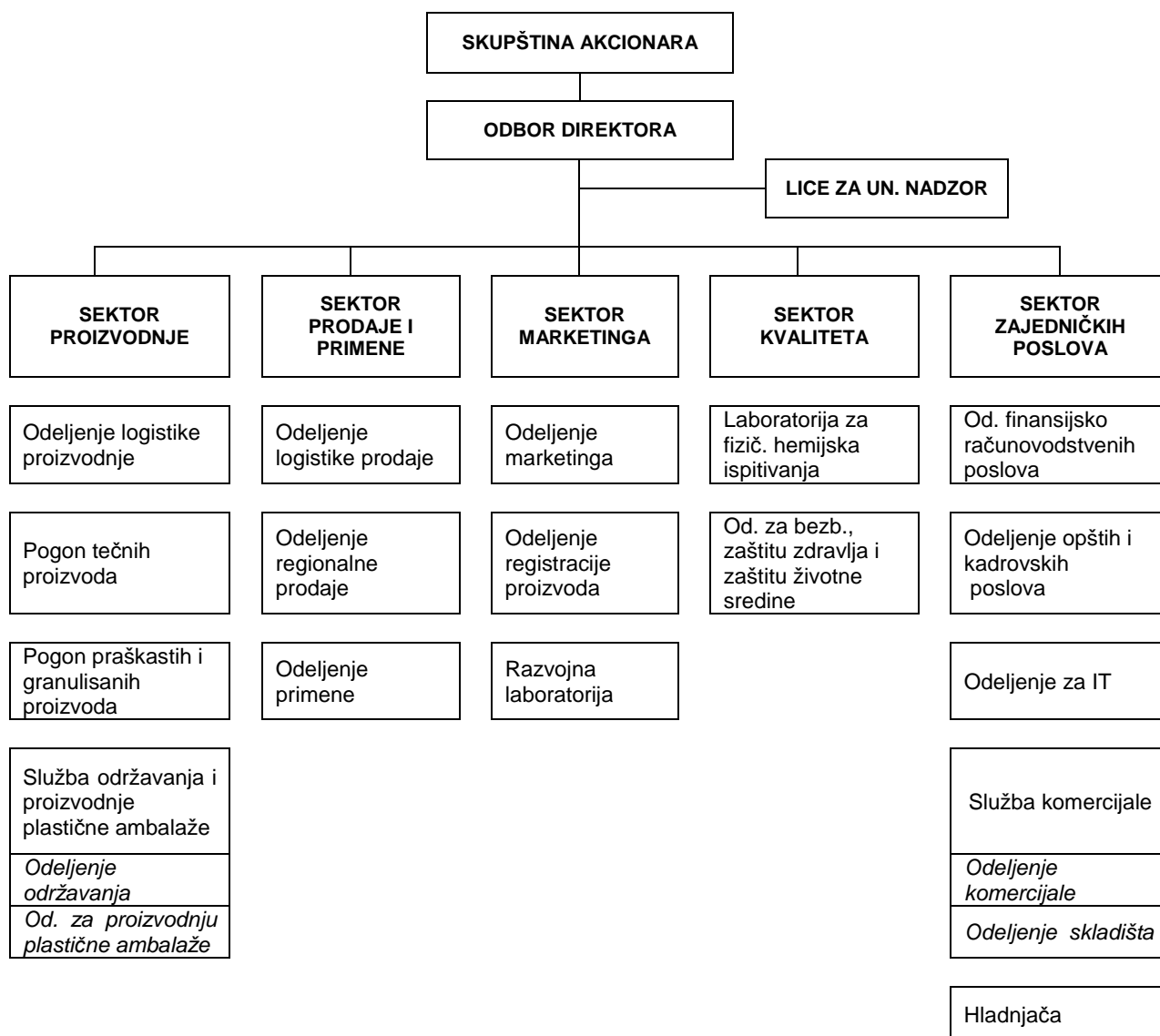
Sedište Društva je u industrijskoj zoni Zemuna, u ulici Batajnički drum bb. Osim objekata na ovoj lokaciji, posedujemo građevinske objekte na još pet lokacija:

Lokacija	Površina u m ²		
	Proizvodnja	Skladište	Posl.prostor
Zemun, Batajnički drum bb	6.462	8.040	2.200
Zemun, Masarikov trg 8a			760
Sremska Mitrovica, Stari Radinački put		1.078	502
Novi Sad, Narodnog Fronta 73			129
Ruma, Industrijska zona bb	1.726	1.839	758
Arilje, selo Stupčevići (hladnjača)	569		129

Objekat u Rumi je kupljen početkom 2007. godine, u postupku prinudne naplate poreskog duga poreskog obveznika „Zorka – Zaštita bilja“ a.d. iz Šapca, a koji je sproveda Poreska uprava – Filijala Ruma. Objekat pogona nije u funkciji.

Zemljišta (uključujući i zemljište pod objektima):

Lokacija	Namena	Površina u m ²	Napomena
Zemun, Batajnički drum bb	Građevinsko zemljište	37.096	pravo korišćenja
Zemun, Masarikov trg 8a	Građevinsko zemljište	511	pravo korišćenja
Sremska Mitrovica, Stari radinački put	Poljoprivredno zemljište	43.583	vlasništvo
Sremska Mitrovica, Stari radinački put	Građevinsko zemljište	6.153	vlasništvo
Arilje, Grbavica, selo Stupčevići	Poljoprivredno zemljište	2.166	vlasništvo
Arilje, Grbavica, selo Stupčevići	Građevinsko zemljište	9.455	vlasništvo
Ruma, Industrijska zona	Građevinsko zemljište	61.200	pravo korišćenja
Ugrinovci, opština Zemun	Poljoprivredno zemljište	3.860.715	vlasništvo
Bečmen, opština Surčin	Poljoprivredno zemljište	2.693.390	vlasništvo
Vrbas, opština Vrbas	Poljoprivredno zemljište	3.396.537	vlasništvo

Organizacija

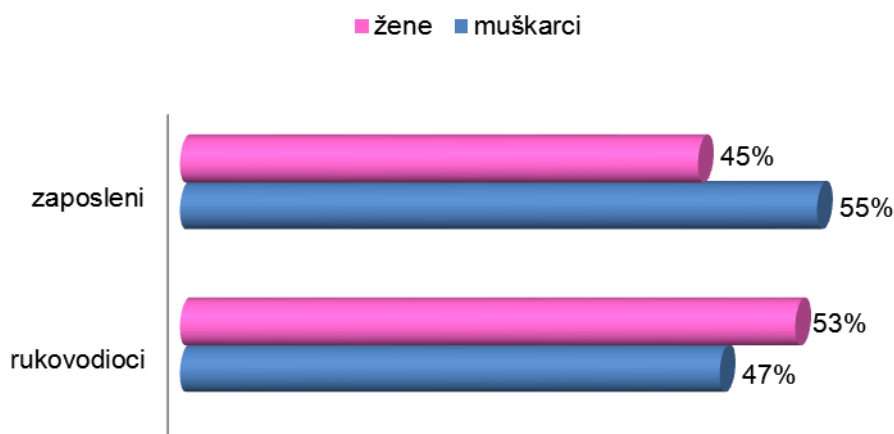
Kvalifikaciona struktura zaposlenih

U tabeli ispod je prikazana kvalifikaciona i starosna struktura zaposlenih na dan 31.12.2013. godine.

Org. deo / Kvalifikacija	I	II,III	IV	V,VI	VII,VIII	Ukupno	%	
Uprava	0	0	0	0	3	3	2%	
Sektor kvaliteta	0	0	4	0	8	12	8%	
Sektor proizvodnje	5	11	22	4	6	48	33%	
Sektor prodaje i primene	2	0	2	1	27	32	22%	
Sektor marketinga	0	0	1	0	11	12	8%	
Sektor zajedničkih poslova	1	1	11	7	17	37	26%	
POL	Ž	0	0	11	7	33	51	35%
	M	8	12	29	5	39	93	65%
U K U P N O	8	12	40	12	72	144		
%	6%	8%	28%	8%	50%	100%		
pros. starost	39	39	45	49	42	43		

Podaci u tabeli ne daju realnu sliku o zastupljenosti polova u kompaniji. Naša politika je da u proizvodnim pogonima, zbog prirode naše delatnosti, ne zapošljavamo žene.

Na grafikonu ispod je prikazan prosečan odnos između zaposlenih muškog i ženskog pola, u poslednjih pet godina, ako se izuzmu zaposleni u Pogonu tečnih proizvoda, u Pogonu praškastih proizvoda i u Odeljenju za proizvodnju plastične ambalaže.

Naš lanac vrednosti

Od svih društvenih kompanija koje su se bavile proizvodnjom sredstava za zaštitu bilja u Srbiji krajem prošlog veka, jedino je naša kompanija uspešno privatizovana, prebrodivši sve tranzicione zamke i probleme. Kontinuiranim, organskim rastom osvajali smo sve veći tržišni udeo razvijajući sopstveni proizvodni portfolio i ulažući značajna sopstvena sredstva u proširenje proizvodnih kapaciteta, modernizaciju i rekonstrukciju opreme i objekata, kao i u unapređenje kontrole i monitoringa celog sistema.

Danas je GALENIKA - FITOFARMACIJA a.d. moderna kompanija, najveći proizvođač sredstava za zaštitu bilja u Srbiji i sa pojedinačnim najvećim tržišnim učešćem u prodaji istih.

Naša unutrašnja snaga se ogleda u kvalitetnom lancu vrednosti svih poslovnih aktivnosti koji je godinama građen i unapređivan. U svakoj od karika ovog lanca pokazujemo zavidan stepen kontrole i upravljanja što je potvrđeno sistemom menadžmenta kvalitetom po zahtevima standarda ISO 9001:2000. Sistem je projektovan tako da obezbedi potreban i kontrolisan nivo kvaliteta u svim fazama nastanka proizvoda, od razvoja, nabavke materijala, preko procesa formulisanja i pakovanja, do skladištenja i otpreme.

Automatizacija proizvodnog procesa u našoj kompaniji je na visokom nivou. Poseban softverski sistem za automatsko upravljanje proizvodnjom (SCADA) je integrisan sa informacionim sistemom, a sistem kontrole kvaliteta je tako postavljen da se u svim značajnim fazama proizvodnog procesa vrši kontrola propisanih parametara. Poslove kontrole kvaliteta obavlja laboratorija za fizičko hemijska ispitivanja koja je akreditovala deo svojih poslova prema zahtevima standarda SRPS ISO/IEC 17025:2006. Efikasan sistem kontrole proizvodnog procesa omogućava kontrolu troškova, a istovremeno omogućava da kompanija potpuno upravlja sledljivošću svojih proizvoda, što je jedan od osnovnih zahteva savremenog načina proizvodnje.

Proces upravljanja i kontrole zaliha u skladištu je na visokom nivou zahvaljujući uređenom magacinskom prostoru organizovanom po propisima vezanim za skladištenje opasnih materija i informacionom sistemu sa implementiranom bar-code tehnologijom.

Naša prodajna snaga se ogleda u bogatom iskustvu i reputaciji koju smo stekli poslujući dugi niz godina na ovom tržištu, kao i u kompetentnim ljudima zaposlenim na poslovima marketinga i prodaje. Naročitu pažnju poklanjamo edukaciji krajnjih korisnika naših proizvoda organizovanjem raznih vrsta promotivnih aktivnosti, obilaskom njihovih imanja i pružanjem savetodavnih usluga. Dosadašnji rezultati praćenja zadovoljstva korisnika pokazuju da ove aktivnosti obavljamo na pravi način.

Kontinuiranim ulaganjem u razvojne poslove postigli smo da danas imamo visokoobrazovane i usko specijalizovane stručne zaposlene na ovim poslovima koji su ovladali tehnologijom formulisanja skoro svih poznatih tipova formulacija. Rezultat ovakve politike je značajan broj novih registrovanih proizvoda kojima smo upotpunili svoj proizvodni portfolio, posledično povećali prihode od prodaje i operativnu dobit, ali i obezbedili sebi dobru strategijsku polaznu osnovu za opstanak na tržištu.

Insistiranjem na odgovornom odnosu prema svim zainteresovanim stranama postigli smo da uživamo ugled pouzdanog partnera među našim kupcima i dobavljačima sa kojima smo razvili 'svi smo na dobitku' odnos. Vodeći odgovornu socijalnu politiku kompanija je postigla da uživa ugled korektnog poslodavca među svojim zaposlenima, o čemu svedoči i njihova mala fluktuacija.

Govoreći o odgovornom poslovanju, ne možemo a da ne spomenemo sistemski pristup u sagledavanju i identifikaciji rizika i sprovođenju svih potrebnih mera u cilju smanjenja tih rizika na najmanju moguću meru, kada su u pitanju svi aspekti životne sredine (voda, vazduh, otpad, hemijski udes i sl.). O tome svedoči i sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine u skladu sa zahtevima standarda ISO 14001.

Razvojni put naše kompanije govori o efektivnom strategijskom menadžmentu koji je uspevao da predvidi i adekvatno odgovori na sve promene koje su se dešavale u okruženju. Efikasan operativni menadžment je omogućio poboljšanje upravljanja i kontrole u svim aktivnostima u lancu vrednosti čime smo stvorili značajnu komparativnu prednost. Kvalitet i sposobnost menadžmenta najbolje potvrđuje i činjenica da kompanija pokazuje sposobnost da održava i ponavlja dobre poslovne rezultate, čime kontinuirano povećava bogatstvo svojih akcionara.

2 TRŽIŠTE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

Savremena poljoprivredna proizvodnja se ne može zamisliti bez upotrebe agrohemijских preparata, koji obezbeđuju ostvarenje visokih prinosa i visok kvalitet proizvoda. Rastućom primenom sredstava za zaštitu bilja i drugih agrohemikalija početkom šezdesetih godina prošlog veka obezbeđena je prehrambena sigurnost čitavog čovečanstva. Koristi od „hemizacije” poljoprivrede imale su kako razvijene, tako i zemlje u razvoju, među kojima su neke za kratak vremenski period uspele da razbiju začarani krug ruralnog i poljoprivrednog siromaštva.

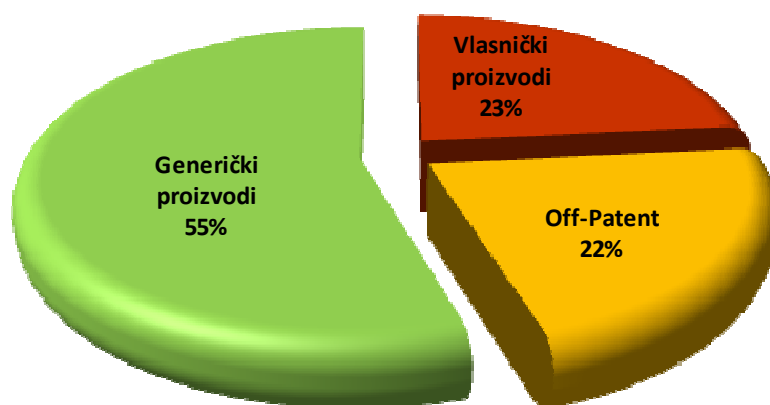
Industrija agrohemikalija je visoko profitabilna i visoko konkurentna industrijska grana, koja se na početku 21. veka nalazi pred velikim izazovima. Sa jedne strane nije prestala potreba da se primenom efikasnih sredstava za zaštitu bilja i kvalitetnih mineralnih đubriva obezbeđuje dovoljna količina hrane za rastuću svetsku populaciju, a sa druge strane je težnja da upotreba hemijskih inputa u poljoprivrednoj proizvodnji u što manjoj meri utiče na zdravlje ljudi, životinja i životnu sredinu. S tim u vezi, sve je strožija zakonska regulativa u pogledu reevaluacije starih i registracije novih sredstava za zaštitu bilja.

Svetsko tržište sredstava za zaštitu bilja

Globalno tržište sredstava za zaštitu bilja čine tri različite grupe proizvoda:

- vlasnički proizvodi (pod patentom);
- proizvodi kojima je istekao patent, ali još uvek nemaju generičku konkurenciju (off-patent);
- proizvodi van patentne zaštite koje proizvode i drugi proizvođači, tj. generički proizvodi.

Tržištem sredstava za zaštitu bilja dominiraju šest glavnih razvojno istraživačkih kompanija, koje imaju oko polovine tržišnog učešća: BASF, Bayer CropScience, Dow AgroSciences, Du Pont, Monsanto, Syngenta. Među najveće generičke kompanije se ubrajaju: Amvac, Cheminova, Makhteshim Agan, Nufarm, United Phosphorus Limited (UPL), itd.

Struktura globalnog tržišta sredstava za zaštitu bilja u 2012. godini¹

Preliminarna procena vrednosti globalnog tržišta sredstava za zaštitu bilja u 2013. godini iznosi 51 milijardu \$, što je rast od oko 8% u odnosu na prethodnu godinu. Najveća potrošnju agrohemikalija imaju Kina, Francuska, Nemačka, Indija i SAD.

Evropsko tržište sredstava za zaštitu bilja je procenjeno na oko 26,5% vrednosti svetskog tržišta. U zemljama članicama EU je oblast registracije pesticida uređena najstrožijim setom pravila za registraciju na globalnom nivou (Regulativa 1107/2009, koja je usvojena sredinom 2011. godine).

¹ The generic Agrochemical market - Phillips McDougall, july 2013

Domaće tržište sredstava za zaštitu bilja

Srpsko tržište sredstava za zaštitu bilja je potpuno otvoreno i konkurentno. Na njemu je prisutno svih šest vodećih razvojno istraživačkih kompanija, najveće svetske generičke kompanije, zatim generičke kompanije sa dalekog istoka (Kina i Indija) kao i domaći proizvođači, odnosno formulatori sredstava za zaštitu bilja.

Proizvodnja u srpskom agraru se realizuje sa još uvek skromnim nivoom agrotehničkih mera, što za posledicu ima niže prinose pojedinih useva, odnosno manji obim proizvodnje od potencijalno mogućeg. Iz tog razloga, može se reći da srpsko tržište sredstava za zaštitu bilja ima potencijal rasta.

Procena je da je srpsko tržište sredstava za zaštitu bilja u 2013. godini vrednosno ostalo na istom nivou, odnosno da iznosi oko 90 miliona €, a i dalje je približno jednako podeljeno između generičkih i istraživačko razvojnih kompanija, u vrednosnom smislu. Pojedinačna tržišna učešća kompanija je teško precizno odrediti, jer ne postoje dostupni zvanični podaci.

Ukupan broj registrovanih pesticida u 2013. godini na srpskom tržištu iznosio je oko 1100. Najveći broj registrovanih preparata imaju strane generičke kompanije (51%), zatim slede proizvođači razvojno istraživačkih kompanija (26%) i proizvođači domaćih proizvođača (23%). Naša kompanija, kao najveći domaći proizvođač, na tržištu Srbije učestvuje sa 114 proizvoda ili sa 44% od ukupnog broja domaćih registrovanih proizvoda.

Zakonska regulativa u oblasti registracije sredstava za zaštitu bilja

Proces registracije aktivne materije i gotovog proizvoda u EU je strogo kontrolisan i uređen proces čija je osnovna svrha da smanji rizike po zdravlje ljudi i životinja i po okolinu.

Zakonska regulativa određuje koje podatke o aktivnoj materiji i gotovom proizvodu treba prezentovati, način evaluacije tih podataka, procenu rizika, zaštitu komercijalnih informacija, javni pristup informacijama o pesticidima, maksimalno dozvoljene ostatke pesticida u hrani, itd. Aktivna materija i proizvod se mogu tržišno realizovati samo ako se u procesu ispitivanja utvrdi da su ispunjeni kriterijumi ustanovljeni odgovarajućim regulativama.

Registracija gotovog proizvoda koji se pravi od odobrene aktivne materije se radi u svakoj zemlji članici pojedinačno, a kompanija koja je registrovala proizvod dobija određeni period ekskluzivne zaštite podataka na osnovu kojih je registracija izvršena.

Ovakav proces registracije traje od 5-10 godina sa procenjenim troškovima i do nekoliko desetina miliona €, u zavisnosti od prirode aktivne materije i područja primene preparata.

Proces formiranja registracionog dosijea za generički proizvod (na bazi već odobrene aktivne materije, ali od drugog proizvođača - izvora) je jednostavniji i odvija se u dve faze:

- Dokazivanje ekvivalentnosti izvora aktivne materije. U ovoj fazi se radi niz fizičko-hemijskih i toksikoloških ispitivanja koja treba da dokažu da aktivna materija - kandidat nije štetnija i toksičnija od one koja je već dozvoljena za upotrebu.
- Registracija proizvoda. U ovoj fazi se ispituju fizičko – hemijske karakteristike proizvoda i njegova biološka efikasnost. Takođe se rade i toksikološka i ekotoksikološka ispitivanja, ali u daleko manjem obimu nego u postupku prve registracije proizvoda (koriste se već dostupni podaci i rezultati ispitivanja, kada god je to moguće).

Kada se obe faze uspešno završe, proizvod dobija svoj registracioni dosije. Procenjena vrednost formiranja jednog ovakvog registracionog dosijea se kreće od 250.000 € do 800.000 €, u zavisnosti od aktivne materije i oblasti primene gotovog proizvoda. Proces kompletiranja jednog dosijea traje minimalno oko 3 godine, a na proces registracije treba sačekati još dodatnih godinu dana.

Proces registracije sredstava za zaštitu bilja u Srbiji

Imajući u vidu da je strateški cilj Republike Srbije da postane članica EU, poslednjih godina se u našoj državi odvija proces harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske Unije. Za poslove registracije i stavljanja u promet sredstava za zaštitu bilja je nadležno Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, odnosno Uprava za zaštitu bilja u okviru Ministarstva.

Važeći Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Službeni glasnik RS 41/09) usvojen u junu 2009. godine je pravni akt koji je harmonizovan sa tada važećom direktivom 91/414/EC. Uprava za zaštitu bilja je ishitreno i nepotrebno donela ovaj Zakon, zanemarujući činjenicu da je on u većoj meri neprimenjiv u našim uslovima. Nakon inicijative domaćih proizvođača, Uprava je uvidela da je primena članova 11-25 (koji se odnose na registraciju SZB) teško primenljiva, te je primenu ovih članova odložila do 31.12.2013. godine.

Međutim, u protekle četiri i po godine Uprava nije podigla svoje stručne kapacitete, niti osnovala odgovarajuće institucije tako da nije u mogućnosti da sprovodi procenu registracione dokumentacije, na način koji je sama predvidela Zakonom iz 2009. godine. Trenutna situacija u ovoj oblasti je takva da je u Srbiji nemoguće registrovati novi proizvod ili izmeniti već postojeću registraciju sredstva za zaštitu bilja.

Očekujemo da će nadležno Ministarstvo uskoro učiniti korake ka prilagođavanju zakonske regulative realnim mogućnostima i potrebama svih učesnika na srpskom tržištu sredstava za zaštitu bilja.

Udruženje domaćih proizvođača sredstava za zaštitu bilja, koje deluje pod okriljem Privredne komore Srbije nastoji da u ovom procesu prilagođavanja bude ravnopravan i konstruktivan partner Ministarstvu. Udruženje naročito insistira na činjenicama da Srbija nije primorana da primenjuje harmonizovanu zakonsku regulativu iz ove oblasti sve dok ne postane članica EU i da postoje vrlo opravdani ekonomski razlozi da se upravo na ovaj način i postupi.

Istovremeno, Udruženje je pozdravilo odluku Ministarstva kojom je od 31.12.2013. godine lista dozvoljenih aktivnih materija u Srbiji usaglašena sa onom koja je na snazi u EU. Ova odluka ima pozitivan uticaj na bezbednost proizvedene hrane i zaštitu životne sredine, a u krajnjem ishodu i na izvozni potencijal srpskog agrara.

3 STRATEGIJA

Opšta poslovna politika

Održivi proizvodni portfolio

Težimo da imamo širok proizvodni portfolio kvalitetnih sredstava za zaštitu bilja koji u potpunosti može da zadovolji potrebe proizvođača različitih poljoprivrednih kultura i useva.

U našem portfoliju dominira sopstvena robna marka, a manjinu čine proizvodi svetskih kompanija sa kojima sarađujemo kroz zastupstvo, kooperaciju i distribuciju.

Sopstveni proizvodni program je zasnovan na aktivnim materijama za koje je istekao period patentne zaštite, pri čemu se vodi računa da bude održiv i u evropskim regulatornim uslovima. Izbor aktivnih materija je u skladu sa onima koje su dozvoljene za upotrebu u EU, sa čistoćama koje su jednake ili su na višem nivou od dozvoljenih. Takođe, izbor pomoćnih materija koje ulaze u sastav naših preparata je usklađen sa evropskim zakonodavstvom.

Kao kvalitetna generička kompanija, kontinuirano podižemo nivo kvaliteta svojih proizvoda ulaganjem u razvoj novih i poboljšanjem postojećih oblika formulacija, kao i obezbeđenjem što kvalitetnijih izvora aktivnih materija.

Odgovorno poslovanje

Obzirom da je delatnost kojom se bavimo visokorizična, ulažemo značajna sredstva i napore da u svakom aspektu svog poslovanja primenimo najsavremenije tehnologije i standarde i na taj način efikasno upravljamo identifikovanim rizicima.

Procesom proizvodnje kojim se dobijaju kvalitetna sredstva za zaštitu bilja po adekvatnim cenama, uz poštovanje mera bezbednosti i zaštite zdravlja, kao i zaštite životne sredine, pokazujemo svoju odgovornost prema poljoprivrednim proizvođačima, stanovništvu, svojim zaposlenima, akcionarima i zajednici kojoj pripadamo.

Sezonski karakter poslovanja

Sredstva za zaštitu bilja se najviše prodaju u periodu mart - maj, kada se najviše i primenjuju. Do kraja juna, kompanija obično ostvari oko 90% ukupnog godišnjeg prihoda od prodaje sredstava za zaštitu bilja.

Početak i trajanje sezone primene sredstava za zaštitu bilja, kao i intenzitet njihove primene direktno zavise od vremenskih uslova. Moguća je situacija da nepovoljni vremenski uslovi u jednoj godini uslove potpuni izostanak primene nekog preparata, a da se sledeće godine isti preparat primeni u maksimalno mogućem obimu. Iz tog razloga, postignute rezultate poslovanja i njihove trendove treba posmatrati u širem kontekstu.

Drugo ograničenje primene preparata se odnosi na tzv. agrorok. Većina preparata se može primeniti samo do određenog trenutka u razvoju biljke, npr. dok se ne razvije prvi list. Ako se u tom periodu preparat ne proda (i primeni na biljkama), ostaje na zalihama do sledeće godine.

Poslovni ciklus kompanije počinje u septembru, kada kreće proizvodnja za sledeću sezonu, i završava se u avgustu sledeće godine. Zbog pomenutih agrorokova, naša poslovna politika je takva da sezonu dočekamo sa potpuno spremnim zalihama gotovih proizvoda. Iz tog razloga, poslednji kvartal u kalendarskoj godini je uvek obeležen intenzivnom nabavnom i proizvodnom aktivnošću, zbog čega su nivoi zaliha na kraju godine izuzetno visoki.

Strategijski pravci

Naš osnovni strategijski cilj je da postanemo značajan učesnik na regionalnom tržištu sredstava za zaštitu bilja. Da bismo to postigli, potrebno je da u srednjoročnom periodu napravimo registracione dosjee prema EU regulativi za odabranu grupu proizvoda. Time ćemo stvoriti uslove za izvoz u zemlje u okruženju, ali istovremeno i obezbediti opstanak na domaćem tržištu, obzirom da će se evropska regulativa vezana za registraciju sredstava za zaštitu bilja primenjivati i u Srbiji u doglednoj budućnosti.

Strategijsko opredeljenje naše kompanije da u srednjoročnom periodu napravi održivi proizvodni portfolio u EU okruženju, podrazumeva sledeće korake:

- izabrati oko 20 sopstvenih proizvoda koji imaju budućnost sa stanovišta kvaliteta aktivne materije, tržišnog potencijala i profitabilnosti,
- obezbediti registracione dosjee po EU kriterijumima za izabrane proizvode,
- povećati izvore prihoda izvozom na tržište EU.

Ovako formulisana strategija zahteva velika investiciona ulaganja (oko 10 miliona €) u visoko rizičan i dugotrajan projekat formiranja registracionih dosijea. Izvesno je da će ovo strategijsko opredeljenje usloviti značajne promene kako u našem srednjoročnom, tako i u operativnom poslovanju. Naš proizvodni portfolio će se postepeno sužavati, kako budu isticale pojedine dozvole za promet proizvoda za koje nećemo praviti dosijee. Trenutno, poslednje dozvole za promet ističu 2023. godine.

Dalji razvoj posla na domaćem tržištu vidimo u diversifikaciji naše delatnosti sa ciljem da se postigne sinergija sa poslovnim aktivnostima naših kupaca i krajnjih korisnika sredstava za zaštitu bilja. Drugim rečima, diversifikaciju delatnosti vidimo samo u sklopu agro biznisa. Kupovina poljoprivrednog zemljišta i organizacija poljoprivredne proizvodnje predstavljaju neke od mogućih vidova realizacije ovog strategijskog opredeljenja.

Upravljanje rizicima

Proces upravljanja rizicima u našoj kompaniji je formalno uređen Programom za upravljanje rizicima, koji je u nadležnosti Odbora direktora. Ovim Programom su definisani forma, tokovi i metodologija procesa upravljanja rizicima, kao i sadržaj i metodologija vođenja Registra rizika. Portfolio rizika koji su obuhvaćeni procesom upravljanja rizicima je koncipiran tako da su rizici svrstani u četiri osnovne grupe, prema baznom modelu ciljeva kompanije: strateški, izveštajni, ciljevi usklađenosti i operativni ciljevi.

Najznačajniji inherentni rizici, koji su obuhvaćeni procesom upravljanja rizicima i predmet su naših intezivnih internih kontrola su:

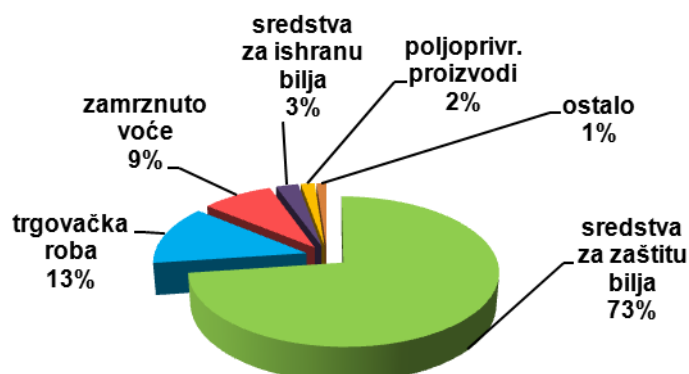
- Strateški
  - Promena zakonske regulative u oblasti proizvodnje i prometa sredstava za zaštitu bilja u Srbiji;
  - Izlazak na EU tržište (registracioni i komercijalni aspekt);
  - Odnosi sa kupcima na domaćem tržištu (trend uvezivanja poslovanja)
- Operativni
  - Rizici u proizvodnom procesu - tehnološka bezbednost i pouzdanost, zaštita zdravlja zaposlenih, zaštita životne sredine;
  - Rizici u primeni naših proizvoda – efikasnost proizvoda, bezbedna primena, zaštita životne sredine, zaštita zdravlja konzumenata poljoprivrednih proizvoda;
  - Naplata potraživanja od kupaca;
  - Adekvatnost kadrovske strukture i ključni zaposleni.

Nezavisno od ovog procesa, u kompaniji je uspostavljena i funkcija interne revizije, sa ciljem da se doprinese boljem upravljanju rizikom, zaštiti sredstava i povećanju ukupne efikasnosti. Poslovi interne revizije u našoj kompaniji se odvijaju u skladu sa Pravilnikom o internoj reviziji i u nadležnosti su Komisije za reviziju, odnosno Odbora direktora.

4 POSLOVANJE U 2013. GODINI

Struktura ukupnih prihoda od prodaje po vrsti proizvoda

Prodaja sredstava za zaštitu bilja

Struktura bruto prodaje u 2013. godini po klasama primene:

KLASA PRIMENE	tona	%	EUR	%
INSEKTICIDI	682	22%	7.391.361	25%
HERBICIDI	1.952	63%	15.440.256	53%
FUNGICIDI	425	14%	5.918.465	20%
RODENTICIDI	14	0%	63.944	0%
OKVAŠIVAČI	11	0%	92.778	0%
DDD	2	0%	92.319	0%
S V E G A	3.086	100%	28.999.125	100%

Struktura bruto prodaje u 2013. godini prema robnoj marki:

ROBNA MARKA	tona	%	EUR	%
SOPSTVENA	2.894	94%	24.862.832	86%
PARTNERI	192	6%	4.136.293	14%
S V E G A	3.086	100%	28.999.125	100%

Struktura bruto prodaje u 2013. godini po tržištima:

TRŽIŠTE	tona	%	EUR	%
DOMAĆE	2.782	90%	27.391.538	94%
STRANO	304	10%	1.607.587	6%
S V E G A	3.086	100%	28.999.125	100%

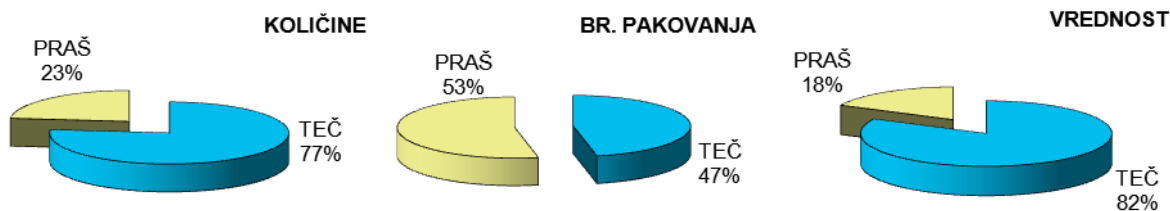

Proizvodnja i proizvodni program

Struktura proizvodnog programa u 2013. godini prema vrsti proizvodnje:

vrsta proizvodnje	broj preparata	%	hiljada pakovanja	%	tona	%
SOPSTVENE FORMULACIJE	62	82%	5.855	93%	3.206	96%
FORMULACIJE SA STRANIM PARTNERIMA	2	3%	70	1%	24	1%
GOTOVI PREPARATI STRANIH PARTNERA	12	16%	394	6%	127	4%
Ukupno	76	100%	6.319	100%	3.357	100%

Struktura proizvodnje u 2013. po pogonima:

Razvojne aktivnosti

Registracija proizvoda na domaćem tržištu

Razvojne aktivnosti vezane za domaće tržište podrazumevaju pronalažanje generičkih aktivnih materija koje su održive u uslovima EU regulative i imaju tržišni potencijal, pronalaženje adekvatnog izvora (proizvođača), ovladavanje formulacijama gotovih proizvoda na bazi ovih aktivnih materija u laboratorijskim uslovima i pripremu potrebne dokumentacije za registraciju u Srbiji.

Tokom 2013. godine su razvijene formulacije za tri nova proizvoda, koji će u 2014. godini ući u proces registracije na domaćem tržištu. U 2013. godini smo dobili dozvole za promet za 6 novih proizvoda, naših robnih marki:

Herbicidi:

- Basar (S-metolahlor 960 g/l, EC)
- Metak 700 SC (metamitron 700 g/l, SC)
- Velton WG (metribuzin 700 g/kg, WG)
- Velton WP (metribuzin 700 g/kg, WP)

Insekticidi:

- Abastate 09 ME (abamektin 9 g/l, ME)
- Maska (diflubenzuron 480 g/l, SC)

Registracija proizvoda na tržištu EU

Tokom 2013. godine je intenziviran rad na kompletiranju registracionih dosijea po EU kriterijumima za naša četiri proizvoda. Potrebna ispitivanja su se odvijala u akreditovanim laboratorijama u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Holandiji i Nemačkoj, a poljski ogledi u Austriji, Mađarskoj, Sloveniji i Rumuniji. Održani su tzv. pre-presubmission sastanci sa regulatornim vlastima Austrije i Slovenije, koje su zemlje izvestioci za ove proizvode.

Za peti proizvod su u toku preliminarna ispitivanja tehničke supstance posle kojih će se proceniti izvodljivost i troškovi formiranja registracionog dosijea, odnosno odlučiti da li će se nastaviti rad na njegovom kompletiranju.

Sve aktivnosti vezane za EU registracione dosijee se odvijaju u saradnji sa ovlašćenim kućama iz inostranstva, a ukupni troškovi po ovom osnovu u 2013. godini su iznosili 550.000 €.

Očekujemo da ćemo krajem 2014. godine podneti prvi registracioni dosije na procenu regulatornim vlastima Slovenije.

Investicione aktivnosti

Po pitanju investicionih aktivnosti, 2013. godinu je obeležila nova kupovina poljoprivrednog zemljišta, dok su investicije u osnovnu delatnost bile u manjem obimu od uobičajenih.

Krajem 2012. godine je kupljeno 622 ha poljoprivrednog zemljišta u okolini Beograda (opština Surčin i opština Zemun), a u martu 2013. godine je dokupljeno još 33 ha na istoj teritoriji, po istoj jediničnoj ceni (8.280 €/ha). Ukupna površina zemljišta u Ugrinovcima i Bečmenu koje je sada u našem vlasništvu iznosi 655 ha. Zemljište je srednjeg kvaliteta (3,4,5 klasa).

Ministarstvo finansija, tj. Poreska uprava Zemun je u svom rešenju o visini poreza na prenos apsolutnih prava za ukupnu površinu ovog zemljišta, procenila da je njegova tržišna vrednost 4 miliona dinara po ha, odnosno oko 35.900 €/ha. Ukupan iznos poreza na prenos apsolutnih prava koji smo bili prinuđeni da platimo po ovom rešenju, u maju 2013., je iznosio 65,5 miliona dinara (590.000 €). Da je uvažena stvarna cena po kojoj je prometovano zemljište, vrednost ovog poreza bi bila 15.5 miliona dinara (136.000 €). Naša žalba drugostepenom organu (Poreskoj upravi Beograd) je odbijena, tako da smo pokrenuli upravni spor pred Upravnim sudom u Beogradu tražeći da se ovaj porez svede u realne okvire.

U decembru 2013. godine je kupljeno 339 ha poljoprivrednog zemljišta na teritoriji opštine Vrbas. Zemljište je dobrog kvaliteta (pretežno druge klase), sa pratećom infrastrukturom za navodnjavanje i pogodno je za ratarsku proizvodnju. Ukupna vrednost transakcije je bila 3,7 miliona €. Rešenjem Poreske uprave Vrbas, porez na prenos apsolutnih prava je određen u visini od 10,6 miliona dinara (92.500 €), tj. u skladu sa postignutom cenom iz kupoprodajnog ugovora.

U tabeli ispod, za vrednost ulaganja u poljoprivredno zemljište su uneti iznosi koji su plaćeni u 2013. godini: kupovina 33 ha u Bečmenu, porez na prenos apsolutnih prava na 655 ha u Bečmenu i Ugrinovcima, kupovina zemljišta i porez na prenos apsolutnih prava u Vrbasu.

Specifikacija investicionih ulaganja u 2013. godini:

Poljoprivredno zemljište	4.658.000 €
Proizvodna oprema	68.000 €
Ostala oprema	36.000 €
Infrastrukturni radovi	53.000 €
<i>Ukupno</i>	<i>4.815.000 €</i>

Investicije vezane za proizvodnu opremu su se odnosile na remont i unapređenje postojećih proizvodnih kapaciteta i nisu imale značajnu vrednost u 2013. godini. Pod ostalom opremom se podrazumeva oprema potrebna za bezbedno manipulisanje robom, oprema za video nadzor, IT oprema, protivpožarna oprema i sl.

Infrastrukturni radovi obavljeni u 2013. godini takođe nisu imali značajnu vrednost. Pojedinačno najveća investicija se odnosi na nabavku još jednog industrijskog šatora za skladištenje robe, pored dva postojeća, koji su postavljeni na platou izgrađenom 2012. godine.

Zaštita životne sredine

Naša kompanija ima uspostavljen i sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine u skladu sa zahtevima standarda ISO 14001:2006. Ovaj sistem se bazira na identifikaciji aspekata životne sredine i definisanju postupaka za kontrolu nad svim mogućim uticajima na životnu sredinu u cilju smanjenja rizika na najmanju moguću meru.

Svi identifikovani značajni aspekti životne sredine su predmet redovnog monitoringa i merenja, u skladu sa zakonskim propisima. Prema definisanim planovima i programima monitoringa u saradnji sa ovlašćenim kućama se sprovode redovna merenja emisija štetnih materija u vazduh, ispitivanje ambijentalnog vazduha, kao i ispitivanja otpadnih voda.

Cilj sistemskog pristupa u ovom segmentu je obezbeđenje sprovođenja aktivnosti monitoringa i merenja na kontrolisani način radi praćenja učinka u zaštiti životne sredine, kontrole nad operacijama i održavanja usaglašenosti sa opštim i posebnim ciljevima, i to ne samo u oblasti zaštite životne sredine, već i bezbednosti i zdravlja na radu i protivpožarne zaštite.

EMAS registracija

U sklopu projekta „Sprovođenje zakona u oblasti kontrole industrijskog zagađenja, spečavanja hemijskih udesa i uspostavljanje EMAS sistema“ koji je finansiran od strane EU, a sprovodi se u organizaciji Ministarstva za energetiku, razvoj i zaštitu životne sredine, naša kompanija je jedna od tri iz Srbije koje su odabrane da učestvuju u projektu. Osnovni cilj projekta je priprema kompanija za uvođenje i registraciju EMAS sistema. U našoj zemlji ne postoji ni jedna kompanija koja ima EMAS, niti postoji institucionalni okvir za registraciju u zemlji.

Kao novo iskustvo, ali i izazov, ovo će biti prilika da unapredimo već postojeći sistem upravljanja zaštitom životne sredine.

Zaštita od hemijskog udesa

U skladu sa propisanim kriterijumima koji se odnose na vrstu i količinu opasnih materija sa kojima radi, naša kompanija se svrstava u grupu SEVESO operatera višeg reda, pa smo bili u obavezi da izradimo dokumenta koja se tiču uspostavljanja sistema za upravljanje zaštitom od hemijskog udesa (Izveštaj o bezbednosti i Plan zaštite od udesa).

Tokom 2013. godine su završena predmetna dokumenta, sproveden je nadzor nad njima, kao i nad uspostavljenim sistemom upravljanja bezbednošću od strane Ministarstva za energetiku, razvoj i zaštitu životne sredine.

Naša kompanija je prvi i za sada jedini SEVESO operater u Srbiji koji je ispunio svoje zakonske obaveze po ovom osnovu i dobio saglasnost nadležnog Ministarstva na predmetne dokumente.

Upravljanje otpadom iz procesa proizvodnje

U procesu proizvodnje generišemo značajnu količinu neopasnog i opasnog otpada kojim upravljamo u skladu sa usvojenim Planom upravljanja otpadom. Ovim Planom se obezbeđuje pravilno postupanje sa procesnim otpadom, koje podrazumeva identifikaciju vrste otpada, način i mesto njegovog generisanja. Sa svakom vrstom otpada se postupa u skladu sa njegovim karakterom. Osnovno načelo je da se otpad razvrstava na mestu nastanka, da se neopasan otpad odvojeno sakuplja i reciklira, a da se opasan zbrinjava na adekvatan način u saradnji sa ovlašćenim operaterima.

U 2013. godini je zbrinuto oko 100 t opasnog, dok je oko 16 t neopasnog procesnog otpada reciklirano. U Srbiji ne postoji postrojenje za tretman (insineraciju) opasnog otpada ove vrste, tako da se on izvozi.

Upravljanje ambalažnim otpadom od upotrebljenih sredstava za zaštitu bilja

Za sve kompanije koje se bave plasmanom sredstava za zaštitu bilja, vrlo značajan indirektan aspekt, odnosno uticaj na životnu sredinu, predstavlja način postupanja sa ispražnjenom ambalažom nakon primene sredstava za zaštitu bilja.

Naša kompanija emituje značajnu količinu ambalaže na tržište Republike Srbije, uglavnom kroz otpremu gotovih proizvoda, te je prepoznala svoju ulogu u rešavanju ovog problema i osnovala kompaniju ENVIPACK d.o.o. sa ciljem da se na teritoriji cele naše zemlje uspostavi sistem za kontrolisano sakupljanje i zbrinjavanje ambalažnog otpada od sredstava za zaštitu bilja.

U 2013. godini ENVIPACK je sa terena, od krajnjih korisnika, sakupio i zbrinuo 25 tona ispražnjene ambalaže koju je emitovala naša kompanija.

Specifikacija direktnih troškova vezanih za zaštitu životne sredine u 2013:

Monitoring i merenja aspekata životne sredine	5.000 €
Izvoz opasnog procesnog otpada na insineraciju	120.000 €
Zbrinjavanje ambalažnog otpada sa terena	35.000 €
Redovna naknada za upravljanje amb.otpadom	4.000 €
<i>Ukupno</i>	<i>164.000 €</i>

Poslovi sa povezanim licima

U 2013. godini Društvo nije imalo značajnijih poslova sa povezanim licima.

Poslovanje ogranka Hladnjača

Ogranak Hladnjača je registrovan u aprilu 2007. godine sa sedištem u selu Stupčevići, opština Arilje, kada je i kupljen objekat hladnjače sa pripadajućim dvorištem od prethodnog vlasnika. Primarna oblast poslovanja ovog ogranka je prerada zamrznute maline.

Ariljsko područje je poznato po kvalitetnoj malini sa prosečnim prinosima daleko iznad srpskog i evropskog proseka. Trenutni skladišni kapaciteti hladnjača na ovom području su oko 25.000 tona, daleko veći od proizvodnih kapaciteta (oko 15.000 tona), zbog čega je konkurentska borba za sirovinsku bazu jaka i često neloyalna. Sezona otkupa sveže maline u ovom području počinje sredinom juna i traje oko 45 dana.

Naša hladnjača ima dve komore, ukupnog skladišnog kapaciteta oko 440 tona zamrznutog voća i dva tunela za zamrzavanje svežeg voća ukupnog kapaciteta oko 20 tona / 24h. Otkupljene količine zamrzavamo i prerađujemo, najčešće u obliku maline rolend (celi, neoštećeni plodovi) i maline griz (mlevena zamrznuta malina). Prerađeni proizvodi se skoro u celini izvoze u zemlje zapadne Evrope.

Rod maline u Srbiji u 2013. godini je bio nešto bolji od vrlo slabog roda 2012., ali i dalje ispod proseka. Iz tog razloga su i otkupne cene sveže maline bile visoke, naročito u ariljskom području. Prodajne cene na evropskom tržištu su takođe rasle, mada u manjem obimu nego što je to bio slučaj sa otkupnim cenama sveže maline. Zahvaljujući ponovljenoj saradnji sa hladnjačom van teritorije opštine Arilje, i u 2013. godini smo otkupili količinu koja je veća od našeg ustaljenog proseka.

Kalendarska 2013. godina je za nas bila rekordna po ostvarenom prihodu od prodaje zamrznutih proizvoda (2,5 miliona €) iz više razloga:

- U sezoni 2012. je otkupljena rekordna količina voća, zbog pomenute poslovne saradnje sa drugom hladnjačom. Ugovorena dinamika prodaje zamrznutog voća roda 2012. godine je bila takva da je više od 90% raspoložive količine otpremljeno i fakturisano u prvoj polovini 2013. godine.
- Prodajne cene zamrznute maline roda 2012. na evropskom tržištu su bile više za 10% u odnosu na trogodišnji prosek.
- U sezoni 2013. godine je ponovo otkupljena značajno viša količina od uobičajene, a ugovorena dinamika je bila takva da je oko 50% raspoložive količine otpremljeno do kraja 2013. godine.
- Zbog slabijeg roda maline u Evropi, prodajne cene zamrznute maline roda 2013. godine na evropskom tržištu su bile još više od onih postignutih za rod 2012. godine.

Ako se ekonomska godina posmatra kao period od juna prethodne do maja sledeće godine, prihodi od prodaje zamrznutog voća (u €) koje je ostvarila naša hladnjača su prikazani u sledećoj tabeli:

	2009	2010	2011	2012	2013
Malina	970.000	896.500	580.000	1.665.000	1.830.000
Ostalo voće	140.000	8.800	5.000	35.000	250.000
<i>Ukupno (€)</i>	<i>1.110.000</i>	<i>905.300</i>	<i>585.000</i>	<i>1.700.000</i>	<i>2.080.000</i>

Poslovanje ENVIPACK d.o.o.

Društvo sa ograničenom odgovornošću ENVIPACK posluje kao operater sa integralnom dozvolom za sakupljanje i transport opasnog i neopasnog otpada. Osnovano je u februaru 2012. godine i nalazi se u našem stoprocentnom vlasništvu. Obzirom da smo generator koji emituje značajnu količinu ambalažnog otpada na godišnjem nivou (najviše putem prodatih gotovih proizvoda - sredstava za zaštitu bilja), a da se u Srbiji ni jedan operater nije bavio zbrinjavanjem ove vrste otpada, odlučili smo da osnujemo firmu koja bi ponudila sistemsko rešenje ovog problema.

U cilju uspostavljanja delotvornog sistema za sakupljanje i zbrinjavanje ambalažnog otpada od sredstava za zaštitu bilja, ENVIPACK je definisao EKO model, koji se zasniva na pravilnom postupanju sa ambalažom u svim fazama njenog korišćenja i od strane svih učesnika u lancu primene sredstava za zaštitu bilja (uvoznici, proizvođači, krajnji korisnici). Polaznu osnovu EKO modela čini zakonska regulativa, a korišćena su i iskustva i preporuke EU i zemalja u okruženju.

EKO model se bazira na postupku trostrukog ispiranja ambalaže prilikom upotrebe, u cilju maksimalnog iskorišćenja preparata. Ovim postupkom se ambalaža prevodi iz opasnog u neopasan otpad. Zbrinjavanje neopasnog otpada je daleko jednostavnije i može se organizovati u našoj zemlji, pa je time postupanje sa ovom vrstom otpada i jeftinije. Efikasnost postupka trostrukog ispiranja iskorišćene ambalaže od različitih sredstava za zaštitu bilja je potvrđena Studijom koja je urađena u saradnji sa Gradskim zavodom za javno zdravlje Beograd.

Osnovni ciljevi ENVIPACK-a su:

- uspostavljanje što većeg broja sakupljačkih mesta i njihovo opremanje kontejnerima ili posebnim kesama za sakupljanje otpadne ambalaže,
- sakupljanje maksimalne količine emitovanog ambalažnog otpada,
- povećanje procenta ispranog otpada u ukupno sakupljenom,
- podizanje nivoa ekološke svesti svih učesnika u lancu.

Uspostavljeni sistem omogućava svim proizvođačima, uvoznicima i distributerima sredstava za zaštitu bilja da ispune zakonske obaveze i izađu u susret svojim kupcima u ispunjenju zahteva za preuzimanje ambalažnog otpada. Takođe, ovaj sistem pruža krajnjim korisnicima proizvoda, tj. poljoprivrednicima, konkretno rešenje za odlaganje i zbrinjavanje ambalažnog otpada nastalog nakon pravilne upotrebe preparata.

Ostvareni rezultati u 2013. godini:

- Završena Studija o validaciji postupka trostrukog ispiranja, koja je urađena u saradnji sa Gradskim zavodom za javno zdravlje Beograd, renomiranom ovlašćenom kućom za ispitivanje otpada. Ovom Studijom je praktično potvrđena efikasnost ispiranja iskorišćene ambalaže od različitih vrsta sredstava za zaštitu bilja, čime se ona prevodi iz opasnog u neopasan otpad.
- Potpisani ugovori sa dva značajna domaća klijenta, Chemical Agrosavom d.o.o. (proizvođač sredstava za zaštitu bilja) i Agromarketom d.o.o. (uvoznik i distributer sredstava za zaštitu bilja). Galenika - Fitofarmacija a.d. je takođe klijent ENVIPACK-a.
- Broj sakupljačkih mesta povećan sa 6, koliko ih je bilo u 2012. godini, na 53. Ova mesta su opremljena specijalnim kontejnerima za privremeno skladištenje ispražnjene ambalaže i kesama za odvojeno sakupljanje isprane i neisprane ambalaže.
- Ukupno sakupljeno i zbrinuto 125 tona ambalažnog otpada, od čega je 105 tona ambalaže od pesticidnih materija (sredstava za zaštitu bilja i sirovina za njihovu proizvodnju).
- Dobijeno proširenje dozvole za sakupljanje i transport različitih vrsta opasnog i neopasnog otpada, čime je otvorena mogućnost pružanja usluga proizvođačima i generatorima ostalih vrsta otpada (boje, lakovi, lepkovi i sl).

Rezultati ostvareni u 2013. godini, kao i uslovi pružanja usluge ENVIPACK-a su dokazali opravdanost postojanja sistema i prednost nad ostalim prividnim rešenjima na tržištu.

ENVIPACK d.o.o. je i dalje jedina kompanija koja nudi sistemsko rešenje za zbrinjavanje ambalažnog otpada od sredstava za zaštitu bilja u našoj zemlji. Dalji razvoj i širenje sistema zavisi od opredeljenosti ostalih proizvođača i uvoznika sredstava za zaštitu bilja da se bave ovom problematikom na adekvatan način, ali i krajnjih korisnika da pravilno postupaju sa ambalažom prilikom primene sredstava za zaštitu bilja.

5 FINANSIJSKI REZULTATI U 2013. GODINI

Izvod iz Finansijskog izveštaja za 2013. godinu još uvek nije bio predmet revizije eksterne kuće.

Osnovni bilansni pokazatelji

BILANS STANJA

(U hiljadama dinara)

	2011	2012	2013
AKTIVA			
Nekretnine, postrojenja i oprema	760.070	1.335.192	1.814.009
Nematerijalna ulaganja	9.795	7.018	4.797
Dugoročni finansijski plasmani	20.721	20.042	17.280
<i>Stalna imovina</i>	790.586	1.362.252	1.836.086
PDV i Aktivna vremenska razgraničenja	44.303	42.218	46.335
Zalihe i dati avansi	1.131.628	1.528.812	1.451.528
Potraživanja	410.651	433.636	326.112
Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	15.606	40.347	0
Kratkoročni finansijski plasmani	1.117.585	1.255.613	1.156.899
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	163.201	63.901	455.218
<i>Obrtna imovina</i>	2.882.974	3.364.527	3.436.092
<i>Odložena poreska sredstva</i>	9.515	16.807	22.240
Ukupna aktiva	3.683.075	4.743.586	5.294.418
Vanbilansna aktiva	137.623	134.201	158.282

Nekretnine, postrojenja i oprema su uvećane za vrednost kupljenog poljoprivrednog zemljišta i plaćenog poreza na prenos apsolutnih prava, kako je objašnjeno u Poglavlju 4, *Investicione aktivnosti*.

Struktura zaliha je skladu sa različitom dinamikom nabavke sirovina i proizvodnje za sezone 2013. i 2014. godine. Za razliku od sezone 2013., za koju je intenzivna nabavka sirovina bila u četvrtom kvartalu 2012. godine, nabavka sirovina za sezonu 2014. je vremenski pomerena za prvi kvartal 2014. godine. Takođe je bitno napomenuti da se na zalihama krajem 2012. godine nalazilo više od 90% zamrznute maline roda 2012., dok je do kraja 2013. prodato već oko 50% otkupljenih količina roda 2013. godine.

Kratkoročni finansijski plasmani se odnose na oročena dinarska i devizna sredstva.

(U hiljadama dinara)

	2011	2012	2013
PASIVA			
Akcijski kapital	1.755.600	1.755.600	1.755.600
Ostali kapital	0	0	0
Rezerve	806.025	844.133	851.353
Revalorizacione rezerve	31.594	30.127	27.398
Nerealizovani dobiti po osnovu HOV	0	0	0
Nerealizovani gubici po osnovu HOV	13.803	16.205	3
Neraspoređena dobit	861.261	1.420.081	1.963.821
<i>Kapital</i>	3.440.677	4.033.736	4.598.169
Dugoročna rezervisanja	0	0	0
Dugoročne obaveze	0	79.122	0
Obaveze iz poslovanja	222.397	247.342	138.054
Kratkoročne finansijske obaveze	0	262.033	423.691
Obaveze po osnovu PDV, poreza na dobit	17.739	19.818	48.399
Ostale kratkoročne obaveze	2.262	101.535	86.105
<i>Kratkoročne obaveze</i>	242.398	630.728	696.249
<i>Dugoročna rezervisanja i obaveze</i>	242.398	709.850	696.249
Ukupna pasiva	3.683.075	4.743.586	5.294.418
<i>Vanbilansna pasiva</i>	137.623	134.201	158.282

Obaveze iz poslovanja su značajno niže u odnosu na 2012. godinu najviše zahvaljujući nižim obavezama prema dobavljačima iz inostranstva, što je posledica drugačije dinamike nabavke sirovina.

Kratkoročne finansijske obaveze se odnose na obaveze po dva kredita, uzetih za kupovinu poljoprivrednog zemljišta (krajem 2012. godine i krajem 2013. godine).

Ostale kratkoročne obaveze - u najvećoj meri se odnose na obaveze prema zaposlenima, za isplatu bonusa, koja je realizovana u januaru 2014. godine.

BILANS USPEHA

(U hiljadama dinara)

	2011	2012	2013
POSLOVNI PRIHODI			
Prihodi od prodaje	2.890.232	3.077.288	3.295.227
Ostali poslovni prihodi	4.295	7.898	9.904
Promena vrednosti zaliha	-126.627	258.793	159.399
<i>Ukupno poslovni prihodi</i>	2.767.900	3.343.979	3.464.530
POSLOVNI RASHODI			
Nabavna vrednost prodate robe	372.830	338.526	464.775
Troškovi materijala za izradu	1.124.905	1.486.211	1.403.426
Zarade zaposlenih/ostali lični rashodi	228.701	349.087	364.202
Amortizacija	79.297	87.703	82.312
Ostali poslovni rashodi	198.213	269.621	350.382
<i>Ukupno poslovni rashodi</i>	2.003.946	2.531.148	2.665.097
POSLOVNI DOBITAK	763.954	812.831	799.433
Finansijski, neposlovni i ostali prihodi	381.338	515.156	534.879
Finansijski, neposlovni i ostali rashodi	328.761	489.977	491.715
Dobitak pre oporezivanja	816.531	838.010	842.597
Porez na dobitak	54.364	35.649	83.166
DOBITAK, neto	762.167	802.361	759.431

U 2013. godini je došlo do promena poreskih propisa u Srbiji. Stopa poreza na dobitak je povećana sa 10% na 15%, a iznos maksimalne poreske olakšice je smanjen, sa 50% na 33% od ukupne vrednosti poreza.

Zbog ovih promena, neto dobit u 2013. godini nam je niža za 42,9 miliona dinara (5%), iako je dobit pre oporezivanja čak i nešto viša u odnosu na 2012. godinu.

STRUKTURA REZULTATA	u 000 din			
	2011	2012	2013	13 / 12
Bruto poslovna dobit	1.270.165	1.519.242	1.596.329	105%
Margina bruto poslovne dobiti	46%	45%	46%	
Poslovni dobitak	763.954	812.831	799.433	98%
Margina poslovne dobiti	28%	24%	23%	
EBITDA	843.251	900.534	881.745	98%
EBITDA margina	30%	27%	25%	
Bruto dobit pre poreza	816.531	838.010	842.597	101%
Neto dobit	762.167	802.361	759.431	95%

Struktura prihoda i rashoda

STRUKTURA PRIHODA	U 000 din.						
	2011	%	2012	%	2013	%	13/12
POSLOVNI PRIHODI PERIODA	2.767.900	88%	3.343.979	87%	3.464.530	87%	104%
Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	2.486.438		2.668.743		2.776.947		104%
<i>na domaćem tržištu</i>	2.264.383		2.479.834		2.299.632		93%
<i>na inostranom tržištu</i>	126.181		126.942		193.938		153%
<i>zamrznuti proizvodi</i>	95.874		61.967		283.377		457%
Prihodi od prodaje robe	403.794		408.545		518.280		127%
Drugi poslovni prihodi	4.295		7.898		9.904		125%
Promena vrednosti zaliha	-126.627		258.793		159.399		
FINANSIJSKI PRIHODI	175.972	6%	250.141	6%	121.555	3%	49%
Prihodi od kamata	72.571		84.959		55.304		65%
Pozitivne kursne razlike	83.976		120.237		31.582		26%
Prihodi po osnovu efekata val.klauzule	18.151		40.978		32.786		80%
Ostali finansijski prihodi	1.274		3.967		1.883		47%
NEPOSLOVNI I OSTALI PRIHODI	205.366	6%	265.015	7%	413.324	10%	156%
Dobici od prodaje osn. sredstava	7.204		1.470		847		58%
Naplaćena otpisana potraživanja	173.061		247.200		398.882		161%
Viškovi	148		2		150		7500%
Ostali nepomenuti prihodi	24.953		16.343		13.445		82%
UKUPNI PRIHODI	3.149.238	100%	3.859.135	100%	3.999.409	100%	104%

Glavni razlog nižih prihoda od prodaje proizvoda na domaćem tržištu je izostanak akcijske prodaje sredstava za zaštitu bilja, koju smo uobičajeno sprovodili u decembru i koja je bila namenjena ranom pozicioniranju naših proizvoda za predstojeću poljoprivrednu sezonu. Vrednost akcijske prodaje u decembru 2012. godine je iznosila 245 miliona dinara.

Prihodi od prodaje sredstava za zaštitu bilja na inostranom tržištu su imali rast zahvaljujući rastu izvoza u Republiku Srpsku.

Rast prihoda od prodaje zamrznutih proizvoda je posledica dinamike prodaje zamrznute maline roda 2012., kao i započete poslovne saradnje sa hladnjačom van opštine Arilje, kako je objašnjeno u poglavlju 4, *Poslovanje Ogranka Hladnjača*.

Prihodi od kamata se odnose na kamate na oročena dinarska i devizna sredstva u poslovnim bankama. U 2013. godini smo imali manje dinarskih slobodnih sredstava koje smo mogli da oročavamo, a činjenica je i da su kamatne stope u 2013. godini bile niže, tako da smo po ovom osnovu imali značajno niži prihod nego u 2012. godini.

Kretanje kursa RSD prema EUR je bilo daleko stabilnije u 2013. u odnosu na prethodnu godinu, tako da efekti kursnih razlika i valutne klauzule nisu tako izraženi kao u 2012. godini.

Naplaćena otpisana potraživanja u 2013. godini imaju očekivano visoku vrednost i iznose 93% od obezvređenih potraživanja od kupaca na kraju 2012. godine.

STRUKTURA RASHODA	u 000 din.						
	2011	%	2012	%	2013	%	13/12
POSLOVNI RASHODI	2.003.946	86%	2.531.148	84%	2.665.097	84%	105%
Materijal za izradu	1.124.905		1.486.211		1.403.426		94%
Nabavna vrednost prodane robe	372.830		338.526		464.775		137%
Ostali materijal	22.937		20.921		19.425		93%
Gorivo i energija	28.580		31.462		37.520		119%
Zarade, naknade	228.701		349.087		364.202		104%
Proizvodne usluge	97.332		162.992		234.610		144%
Amortizacija	79.297		87.703		82.312		94%
Nematerijalni troškovi	44.591		49.721		52.756		106%
Porezi	4.773		4.525		6.071		134%
FINANSIJSKI RASHODI	76.207	3%	55.722	2%	34.432	1%	62%
Kamate	38		1.096		5.782		528%
Negativne kursne razlike	76.169		54.626		28.650		52%
NEPOSLOVNI RASHODI	252.554	11%	434.255	14%	457.283	15%	105%
Gubici po osnovu prodaje, rashodovanja	3.732		747		411		55%
Manjkovi	237		64		165		258%
Obezvređenje potraživanja od kupaca	243.968		430.652		435.064		101%
Otpisi dugoročnih fin. plasmana	0		0		18.618		
Ostali nepomenuti rashodi	4.617		2.792		3.025		108%
UKUPNI RASHODI	2.332.707	100%	3.021.125	100%	3.156.812	100%	104%

U poslovnim rashodima se pojavljuju dve stavke koje ranije nismo imali:

- Nagrada članovima Odbora direktora, isplaćena po odluci Skupštine akcionara, u bruto iznosu od 30 miliona dinara (265 hiljada €), je knjižena u troškove zarada i naknada. Ranije je ova isplata tretirana kao učešće u dobiti, u skladu sa tadašnjim zakonskim propisima, i nije teretila rezultat.
- U proizvodnim uslugama je knjižen trošak vezan za uslužne poljoprivredne radove izvedene na zemljištu u našem vlasništvu (31 milion dinara, odnosno 274 hiljade €).

U okviru proizvodnih usluga, značajan rast troškova je očekivano ostvaren na troškovima kompletiranja registracionih dosijea po EU kriterijumima i na troškovima zbrinjavanja otpada.

Otpisi dugoročnih finansijskih plasmana se odnose na akcije Privredne banke koje smo imali u vlasništvu, a nad kojom je pokrenut stečajni postupak u 2013. godini.

Racio analiza

R.b.	NAZIV POKAZATELJA	IZRAČUNAVANJE	2011	2012	2013
1	Prinos na kapital (ROE)	$\frac{\text{Neto dobit}}{\text{Kapital}}$	22,2%	19,9%	16,5%
2	Prinos na imovinu (ROI)	$\frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupna aktiva}}$	20,7%	16,9%	14,3%
3	Učešće sopstvenog kapitala u ukupnom kapitalu	$\frac{\text{Kapital+dugor. rezervisanja}}{\text{Ukupna pasiva}}$	93,4%	85,0%	86,8%
4	Učešće pozajmljenog kapitala u ukupnom kapitalu	$\frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Ukupna pasiva}}$	6,6%	15,0%	13,2%
5	Učešće trajnog i dugoročnog kapitala u ukupnom kapitalu	$\frac{\text{Kapital+dug.rezerv.+dug.obav.}}{\text{Ukupna pasiva}}$	93,4%	86,7%	86,8%
6	Tekući racio	$\frac{\text{Obrtna imovina}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$	11,89	5,33	4,94
7	Racio likvidnosti prvog stepena	$\frac{\text{Gotovina}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$	0,67	0,10	0,65
8	Racio likvidnosti drugog stepena	$\frac{\text{Obrtna imovina - zalihe}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$	7,23	2,91	2,85
9	Neto obrtna sredstva (hilj.RSD)	Obrtna imovina - Kratkoročne obaveze	2.640.576	2.733.799	2.739.843
10	Obrt neto obrtnih sredstava	$\frac{\text{Poslovni prihodi}}{\text{Neto obrtna sredstva}}$	1,05	1,22	1,26
11	Racio obrta potraživanja (RT)	$\frac{\text{Godišnji neto prihod od prodaje}}{\text{Potraživanja}}$	8,02	7,29	8,67
12	Obrt potraživanja u danima (RTD)	$\frac{\text{Broj dana u godini}}{\text{Obrt potraživanja}}$	46	50	42
13	Racio obrta zaliha gotovih proizvoda (IT)	$\frac{\text{Trošak prodatih proizvoda}}{\text{Zalihe}}$	1,85	1,82	1,52
14	Racio obrta zaliha gotovih proizvoda u danima (ITD)	$\frac{\text{Broj dana u godini}}{\text{Obrt zaliha}}$	197	201	242
15	Racio obrta zaliha robe (IT)	$\frac{\text{Trošak prodatih proizvoda}}{\text{Zalihe}}$	5,65	4,76	4,68
16	Racio obrta zaliha robe u danima (ITD)	$\frac{\text{Broj dana u godini}}{\text{Obrt zaliha}}$	65	77	78

6 AKCIJE GALENIKE - FITOFARMACIJE A.D.

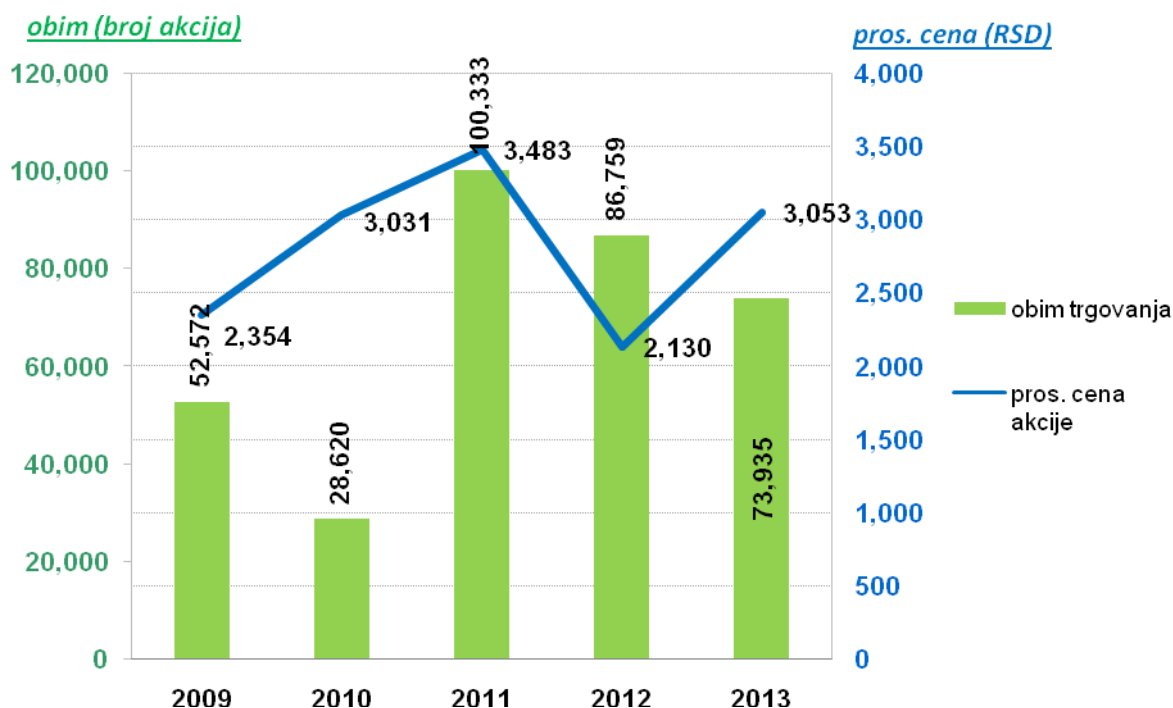
Osnovni kapital GALENIKE - FITOFARMACIJE a.d. je podeljen na 1.320.000 komada običnih akcija (BELEX: FITO) pojedinačne nominalne vrednosti 1.330,00 dinara.

Akcijama FITO se trguje na Beogradskoj berzi od 2001. godine, najpre metodom preovlađujuće cene, a od 2005. godine kontinuiranim metodom.

Na osnovu odluke Skupštine akcionara od 28.10.2011. godine, u novembru 2011. godine je izvršeno usitnjavanje akcija (tzv. „split“), tako što je svaka od dotadašnjih 440.000 akcija nominalne vrednosti 2.660 dinara, zamenjena dvema novim akcijama, nominalne vrednosti 1.330 dinara. Zbog toga su u tabelama koje slede promenjene vrednosti svih statističkih podataka i pokazatelja za prethodne godine koji su u direktnoj vezi sa brojem akcija.

Statistika trgovanja akcijama u poslednjih pet godina

	cena po akciji (DIN)			obim trgovanja		stanje na 31.12.		tržišna kapitalizacija
	max	min	pros	akcije	DIN	br. akcija	cena (DIN)	na 31.12. (EUR)
2009	3.600	1.275	2.354	52.572	123.730.111	880.000	3.318	30.450.272
2010	3.475	2.501	3.031	28.620	86.755.140	880.000	3.475	28.986.277
2011	4.150	1.500	3.483	100.333	349.480.960	1.320.000	1.820	22.958.518
2012	2.820	1.820	2.130	86.759	184.774.906	1.320.000	2.500	29.018.642
2013	3.300	2.350	3.053	73.935	225.750.925	1.320.000	2.961	34.093.235

Pokazatelji

NAZIV POKAZATELJA	OPIS	31.12.2011.	31.12.2012.	31.12.2013.
EPS Earnings per share	Prihod po akciji (u dinarima)	577,40	607,85	575,33
PE Price-earings ratio	Tržišna cena akcije / zarada po akciji	3,15	4,11	5,15
PB Price-bookvalue	Tržišna cena akcije / KKV	0,70	0,82	0,85
ROE Return on equity	Prinos na kapital	22,15	19,89	16,52
KKV Obračunska vrednost akcije	u dinarima	2.606,57	3.055,86	3.483,46
Tržišna kapitalizacija	u hilj. dinara	2.402.400	3.300.000	3.908.520

Isplaćene dividende

datum sednice Skupštine	za godinu	DIN / akciji	ukupno		nova emisija
			DIN	EUR	
14.04.2004.	2003	54,5	22.974.573	328.483	
10.06.2005.	2004	120	48.778.320	591.295	0,89
23.06.2006.	2005	67,5	53.592.985	619.644	
22.06.2007.	2006	67,5	53.621.595	658.587	0,10
20.06.2008.	2007	67,5	59.400.000	741.911	
23.06.2009.	2008	72,5	63.800.000	684.874	
18.06.2010.	2009	114	100.320.000	967.176	
17.06.2011.	2010	140	123.200.000	1.218.201	
28.10.2011.					0,50
25.06.2012.	2011	145	191.400.000	1.678.843	
28.06.2013.	2012	160	211.200.000	1.849.849	
			928.287.473	9.338.863	

Vrednost dividende u dinarima je data u bruto iznosu.

Kolona „nova emisija” se odnosi na povećanje kapitala iz sopstvenih sredstava, pretvaranjem dela neraspoređene dobiti u osnovni kapital i izdavanjem nove emisije akcija bez javne ponude, radi podele postojećim akcionarima. Izražena je kao broj novih akcija po jednoj postojećoj.

7 POSLOVNI PLAN ZA 2014. GODINU

Osnovne smernice poslovne politike, koja se do sada pokazala kao vrlo uspešna, se neće menjati ni u sledećoj godini – naš fokus će i dalje biti na odgovornom poslovanju i standardno visokom kvalitetu proizvoda.

U skladu sa strategijskim opredeljenjem, naše operativno poslovanje se odvija u tri glavna pravca:

- 'Evropski pravac' - formiranje registracionih dosijea po EU kriterijumima.
- 'Domaći pravac' - dalje poboljšanje poslovne efikasnosti u primarnoj oblasti poslovanja.
- Dalji razvoj sporednih delatnosti – poljoprivredne proizvodnje i hladnjače.

Za 2014. godinu je u okviru evropskog pravca planirano započinjanje još jednog dosijea, uz nastavak aktivnosti na tekućim projektima. Do kraja godine se očekuje podnošenje prvog dosijea na procenu regulatornim vlastima Slovenije. Konzervativna procena troškova u 2014. godini vezanih za ovaj pravac iznosi 1 milion €. Za nastupajuću godinu planiramo i aktivnosti na pronalaženju adekvatnih poslovnih partnera u EU članicama od interesa.

Za sezonu 2014. godine je planirano povećanje prodaje na domaćem tržištu od 12% u odnosu na sezonu 2013. godine (akcijska prodaja iz decembra 2012. godine je pripisana sezoni 2013. godine). Ovaj rast je planiran u grupi proizvoda koji su naše sopstvene robne marke. Ako se posmatraju kalendarske godine, planirani rast prodaje iznosi 23%.

Zbog niskih margina koje se očekuju na prodaji zamrznute maline roda 2014., za potrebe finansijskog plana za 2014. godinu razmatrana je samo aktivnost otkupa i prodaje malina u našoj hladnjači u Arilju. O eventualnoj saradnji sa hladnjačama iz drugih područja će se odlučivati pred početak sezone (april - maj 2014.), kada budu izvesnije prognoze kvaliteta roda, otkupnih i prodajnih cena.

Organizacija poljoprivredne proizvodnje je aktivnost koja se prirodno nameće kao rešenje da se ostvari dodatno povezivanje sa poslovnim aktivnostima naših kupaca koji su neposredno povezani sa poljoprivrednom proizvodnjom (velika poljoprivredna imanja, organizatori poljoprivredne proizvodnje). Do sada smo ugovarali zajedničku ratarsku i semensku proizvodnju sa poslovnim partnerima na njihovoj zemlji, a 2013. godine smo po prvi put organizovali ratarsku proizvodnju na 655 ha našeg poljoprivrednog zemljišta.

Plan poslovnog rezultata

Naša poslovna godina traje od septembra prethodne do avgusta sledeće godine. Zbog toga su planovi za kalendarsku godinu uvek imali element nesigurnosti u planiranju za period septembar – decembar sledeće godine, jer on direktno zavisi od realizacije prodaje u sezoni. U ovom planu je period septembar - decembar 2014. planiran pod pretpostavkom da je ostvaren plan prodaje za sezonu 2013. godine, tj. da u septembru 2014. nema značajnih zaliha gotovih proizvoda koje bi se prenele u sezonu 2015., već se sve mora proizvesti.

Velika je verovatnoća da će plan proizvodnje za period septembar – decembar 2014. godine, a samim tim i plan odgovarajućih troškova, pretrpeti značajne izmene prilikom njegovog konačnog definisanja, u julu 2014. godine.

Planirano povećanje prihoda od prodaje u 2014. je za 18%, a struktura je sledeća:

- *Gotovi proizvodi na domaćem tržištu, 2,72 milijarde dinara.* Ako se posmatra kalendarska godina, ovo je povećanje od 23%, a ako se posmatra sezona, onda je planirano povećanje od 12%. Rast prihoda je uglavnom planiran na proizvodima sopstvene robne marke.
- *Gotovi proizvodi na inostranom tržištu, u vrednosti od 1,5 miliona €.*
- *Prihodi hladnjače, u vrednosti od 1,27 miliona €.* Ovaj prihod je planiran na osnovu vrednosti neprodane robe roda 2013. i na osnovu pretpostavke da ćemo u 2014. otkupljivati malinu samo na području Arilja, kako je napomenuto na početku ovog Poglavlja.
- *Prihodi od prodaje poljoprivrednih proizvoda, u visini od 278 miliona dinara.* U ovu grupu se ubrajaju poljoprivredni proizvodi sa naše zemlje, kao i proizvodi koji su rezultat zajedničke proizvodnje sa našim partnerima (merkantilna i semenska roba). Planirano je da svi poljoprivredni proizvodi roda 2014. budu prodati do kraja kalendarske godine.
- *Prihodi od prodaje robe, u visini od 567 miliona dinara.* U ovu grupu proizvoda se ubraja roba koju nabavljamo u kompenzacionim poslovima, radi naplate svojih potraživanja, ali i roba kojom finansiramo zajedničku poljoprivrednu proizvodnju.

Pozicija				
	2012	2013	plan 2014	plan / 2013
A. PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA				
I. POSLOVNI PRIHODI	3.343.979	3.464.530	3.707.249	107%
1. Prihodi od prodaje robe	408.545	518.280	560.811	108%
2. Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	2.563.901	2.431.727	2.899.767	119%
3. Prihodi hladnjače	61.967	283.377	150.107	53%
4. Prihodi od poljoprivredne proizvodnje	42.875	61.843	278.080	450%
5. Promena vrednosti zaliha	258.793	159.399	-211.811	
6. Ostali poslovni prihodi	7.898	9.904	30.296	306%
II. POSLOVNI RASHODI	2.531.148	2.665.097	2.931.204	110%
1. Nabavna vrednost prodate robe	338.526	464.775	491.450	106%
2. Troškovi materijala za izradu	1.486.211	1.403.426	1.462.663	104%
3. Troškovi zarada, naknada zar. i ost. lič. rashodi	349.087	364.202	384.649	106%
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	87.703	82.312	86.643	105%
5. Ostali poslovni rashodi	269.621	350.382	505.799	144%
III. POSLOVNA DOBIT	812.831	799.433	776.045	97%
IV. POSLOVNI GUBITAK				
V. FINANSIJSKI PRIHODI	250.141	121.555	131.500	108%
VI. FINANSIJSKI RASHODI	55.722	34.432	45.829	133%
VII. OSTALI PRIHODI	265.015	413.324	388.429	94%
VIII. OSTALI RASHODI	434.255	457.283	413.275	90%
IX. DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA	838.010	842.597	836.871	99%
X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA				
B. DOBIT PRE OPOREZIVANJA	838.010	842.597	836.871	99%
C. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA				
D. POREZ NA DOBIT	35.649	83.166	84.105	101%
E. NETO DOBIT	802.361	759.431	752.765	99%
F. NETO GUBITAK				

Promena vrednosti zaliha je procenjena na osnovu strukture planirane prodaje i proizvodnje u 2014. godini i sigurno će biti podložna izmenama, naročito u poslednjem kvartalu, kada se bude definisao konačan plan proizvodnje za ovaj period.

Ostali poslovni rashodi su planirani srazmerno obimu proizvodnje i prodaje, kao i očekivanoj inflaciji za 2014. godinu. Značajnu stavku u ovoj grupi troškova, 141 milion dinara, čine proizvodne usluge za poljoprivrednu proizvodnju, koja je planirana u većem obimu u 2014. godini. Takođe, značajna stavka su svakako troškovi izrade registracionih dosijea, koji se iz godine u godinu povećavaju, a koji su u 2014. godini planirani u iznosu od 1 milion €.

Finansijski i neposlovni rezultat se planiraju konzervativno - niži prihodi od kamata, niže pozitivne kursne razlike, manji procenat naplaćenih obezvređenih potraživanja, veće negativne kursne razlike, veće obezvređenje potraživanja od kupaca.

Analize mogućih scenarija

Rizici koji mogu negativno da utiču na finansijski plan za 2014. godinu su uglavnom oni iz grupe operativnih rizika (neostvarenje plana prodaje, neadekvatno formiranje prodajnih cena, valutni rizik, nenaplativost potraživanja).

Najznačajniji uticaj na naše poslovanje svakako imaju rizici neostvarenja plana prodaje sredstava za zaštitu bilja na domaćem tržištu, kao i snižavanje prodajnih cena za ovu grupu proizvoda usled pritiska konkurencije. U tekstu ispod je prikazan ilustrativan uticaj ova dva rizika.

Varijanta I

U ovoj varijanti je razmatrana situacija ostvarenja plana domaće prodaje sredstava za zaštitu bilja u vrednosnom i količinskom obimu od 90%.

Varijanta II

Ovo je najpesimističnija varijanta – smatramo da se ostvario scenario iz Varijante I i da su prosečne ostvarene neto cene niže za 5% od planiranih.

Pozicija	IZNOS U HILJADAMA DINARA					
		PLAN	PLAN	3/2	PLAN	4/2
	2013	2014	var I	%	var II	%
	1	2	3		4	
A. PRIHODI I RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA						
I. POSLOVNI PRIHODI	3.464.530	3.707.249	3.590.768	97%	3.468.368	94%
1. Prihodi od prodaje robe	518.280	560.811	560.811	100%	560.811	100%
2. Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	2.431.727	2.899.767	2.627.767	91%	2.505.367	86%
3. Prihodi hladnjače	283.377	150.107	150.107	100%	150.107	100%
4. Prihodi od prodaje polj.proizvoda	61.843	278.080	278.080	100%	278.080	100%
5. Promena vrednosti zaliha	159.399	-211.811	-56.293		-56.293	
6. Ostali poslovni prihodi	9.904	30.296	30.296	100%	30.296	100%
II. POSLOVNI RASHODI	2.665.097	2.931.204	2.931.204	100%	2.931.204	100%
1. Nabavna vrednost prodate robe	464.775	491.450	491.450	100%	491.450	100%
2. Troškovi materijala za izradu	1.403.426	1.462.663	1.462.663	100%	1.462.663	100%
3. Troškovi zarada, naknada i ost.lič.rashodi	364.202	384.649	384.649	100%	384.649	100%
4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	82.312	86.643	86.643	100%	86.643	100%
5. Ostali poslovni rashodi	350.382	505.799	505.799	100%	505.799	100%
III. POSLOVNA DOBIT	799.433	776.045	659.564	85%	537.164	69%
IV. POSLOVNI GUBITAK						
V. FINANSIJSKI PRIHODI	121.555	131.500	131.500	100%	131.500	100%
VI. FINANSIJSKI RASHODI	34.432	45.829	45.829	100%	45.829	100%
VII. OSTALI PRIHODI	413.324	388.429	388.429	100%	388.429	100%
VIII. OSTALI RASHODI	457.283	413.275	382.717	93%	368.641	89%
IX. DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA	842.597	836.871	750.947	90%	642.623	77%
X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA						
B. DOBIT PRE OPOREZIVANJA	842.597	836.871	750.947	90%	642.623	77%
C. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA						
D. POREZ NA DOBIT	83.166	84.105	76.102	90%	65.215	78%
E. NETO DOBIT	759.431	752.765	674.845	90%	577.408	77%
F. NETO GUBITAK						

Navedene varijante poslovnog rezultata treba shvatiti kao grubu ilustraciju uticaja faktora rizika na rezultat poslovanja kompanije. Izvesno je da ćemo, u slučaju ostvarenja nekih od identifikovanih rizika, menjati svoju poslovnu politiku u skladu sa prilikama na tržištu i na taj način nastojati da minimiziramo loše uticaje po svoje poslovanje.

8 TEKUĆE POSLOVANJE U 2014. GODINI

Do trenutka sastavljanja ovog Izveštaja, naše poslovanje se odvijalo u granicama planiranih aktivnosti.

Kao što je i bilo planirano, u januaru 2014. godine je sertifikovan sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbednošću na radu, od strane sertifikacione kuće SGS Beograd. Ovaj sistem je u skladu sa zahtevima standarda BSI OHSAS 18001, a zasniva se na identifikaciji rizika vezanih za zdravlje i bezbednost na radu i sprovođenju mera za eliminisanje ili smanjenje rizika za zaposlene i druge zainteresovane strane koje mogu biti izložene navedenim rizicima.